

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора

Осіпцова Андрія Валерійовича

на дисертаційне дослідження

Овчарука Василя Володимировича

**«Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих
технічних навчальних закладів засобами фізичного виховання»,
подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання**

Нині наукова спільнота констатує наявність проблеми катастрофічного погіршення здоров'я молоді, що пов'язане із наростанням екологічної кризи в глобальних масштабах, зниженням матеріального добробуту значної частини населення, поширенням шкідливих звичок та відсутністю сформованої системи культури здоров'я в суспільстві. Пошук оптимальних шляхів збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління, формування навичок здоров'язбереження, використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі складає основу успішного становлення української нації.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки все виразніше окреслюється набуття обов'язкових для здобувачів вищої освіти компетентностей, детермінованих вимогами нинішнього суспільства: застосовувати новітні досягнення науки, розвивати потребу та здатність навчатися впродовж життя, вдосконалювати комунікативну компетентність. Проте необхідною умовою досягнення вищезазначених компетентностей є високий чи принаймні достатній валеологічний стан майбутнього фахівця будь-якої галузі, а майбутніх фахівців технічної сфери, зважаючи на техногенні небезпеки та професійні впливи, ці аспекти стосуються в першу чергу. Необхідно створити дієву модель здоров'язбереження для такого контингенту студентів і наповнити її конкретним технологічним інструментарієм, зокрема в рамках дисципліни «Фізичне виховання». Необхідність розроблення та апробації моделі формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних ЗВО засобами

фізичного виховання з експлікацією конкретних педагогічних умов та інструментальних і ресурсних аспектів оптимізації визначає актуальність цього дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до основних напрямів і завдань дослідницької програми кафедри фізичного виховання Вінницького національного технічного університету для всіх напрямів і спеціальностей (протокол №10 від 16.06.2016 р.)

Формулювання основних понять категорійного апарату дисертації – об'єкта, предмета, мети, гіпотези – дає системне уявлення про обраний аспект роботи, її теоретичні та експериментальні засади достатньо повно визначають традиційну структуру та логіку роботи, основний зміст якої пов'язаний з теоретико-методологічним аналізом проблеми.

Відповідно до логіки дисертаційного дослідження та визначеного наукового апарату розкриваються його основні положення. Автор творчо опрацював досвід знаних фахівців у царині формування здоров'язберігаючої компетентності (Р. Байлі, В. Бароненко, Р. Вахітов, О. Гладощук, Л. Грін, Г. Грибан, В. Грушко, О. Домашенко, Л. Євсєєв, Г. Іванов, Л. Кожевнікова, В. Литвинов, Б. Максимчук, М. Носко, Є. Приступа, В. Приходько, І. Салук, М. Севрюк, М. Селезінка, І. Смолякова, Л. Столяренко, Л. Сущенко, А. Тіняков, О. Тимошенко, О. Худолій, В. Філінков, Б. Шиян.) і поставив собі основним завданням визначити й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов і моделі формування здоров'язберігаючої компетентності студентів засобами фізичного виховання.

Уважаємо за потрібне зупинитися на ключових, з точки зору наукової новизни й епістеміологічної цінності, моментах дослідження.

Слід визначити логічний взаємозв'язок у визначенні об'єкта, предмета мети та завдання дослідження. Адекватною є система дослідницьких методів, яка дозволяє вирішити поставлені завдання. Дисертація *Овчарука Василя Володимировича* складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (187 найменувань) і додатків, що обумовлено характером проведеного дослідження і повною мірою підпорядковано його меті.

У першому розділі здійснено науковий аналіз проблеми створення здоров'язберігаючого середовища у технічних ЗВО; виконано дефінітивний аналіз сутності та змістової характеристики основних ключових понять; визначено й обґрунтовано критерії, показники, проведена попередня діагностика рівнів сформованості здоров'язберігаючої компетентності; опрацьовано й обґрунтовано основні структурні компоненти здоров'язберігаючої компетентності.

Автор доводить, що науковий аналіз проблеми створення здоров'язберігаючого середовища вищої школи останнім часом вийшов на перше місце серед педагогічних проблем і набув міждисциплінарного вивчення. Цьому посприяли, з одного боку, пильна увага до актуальних проблем людини на правовому, суспільному й науковому рівнях, а з іншого, – поява нового цифрового й інформатизованого швидко змінюваного неекологічного середовища. Наразі перед науковцями постали нові антропологічні проблеми, які вже неможливо вирішити в рамках окремо взятих наук (медицини, екології, психології, гігієни).

Дисертант підкреслює, що здоров'язбереження підростаючого покоління набуває актуальності та є ключовим завданням освіти, особливо вищої, в освітньому середовищі якої відбувається остаточна соціалізація й самовизначення особистості. Зрозуміло, що педагоги вбачають основу здоров'язбереження й оздоровлення студентства в формуванні теоретичних і практичних компетенцій з оздоровлення, що, зрозуміло, найприродніше здійснюється в режимі оптимальної рухової активності.

Нам імпонують здійснені автором дефінітивний аналіз, сутність і змістова характеристика основних ключових понять, що дозволяють дослідити формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних ЗВО засобами фізичного виховання, які були згруповані в рамках експлікації ключових метакатегорій (фізкультурна активність – компетентності – здоров'я), куди входять конкретні поняття: здоров'я, рухова активність, здоров'язберігаюче середовище, здоров'язберігаючі технології, мотиваційно-ціннісна сфера, валеологічна культура, освітній

простір, суб'єкт-об'єктна та суб'єкт-суб'єктна взаємодія, самоорганізація, динаміка тощо.

Автором вдало обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості здоров'язберігаючої компетентності, які формувалися дедуктивним шляхом. Так, власне, критерії на початковому етапі передбачали збирання показників за аксіологічним, технологічним, креативним та інтегративним компонентами, на практиці це проявилось в одержанні анкетних даних (достовірність близько 85 %) щодо гармонійності поєднання валеологічних і практичних навичок – готовності швидко приймати доцільні рішення, нестандартно вирішувати конфлікт між способом діяльності та загрозою для здоров'я.

Позитивно оцінюємо й той факт, що фактологічну інформацію було одержано шляхом вимірювання когнітивно-мотиваційних, медико-фізіологічних і фізкультурних показників студентів першокурсників, котрі в подальшому порівнювалися на предмет гармонійної відповідності. Показники матеріального та морального стану, естетичних переваг студентів розглядалися як додаткові.

У другому розділі визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування здоров'язберігаючої компетентності студентів засобами фізичного виховання, запропонована структурна модель формування здоров'язберігаючої компетентності.

Узагальнюючи сучасні теоретичні підходи до визначення механізмів та чинників формування здоров'язберігаючої компетентності студентів засобами фізичного виховання, автор визначає, що в педагогічній науці сформувалася як наукова, так і практична потреба щодо комплексного дослідження педагогічних умов формування здоров'язберігаючої компетентності студентів засобами фізичного виховання. Відповідно до цього положення було обґрунтовано методологічні підходи, у рамках яких здійснювався як теоретичний аналіз проблеми, так і визначались конкретні підходи до розроблення методичних рекомендацій.

На основі аналізу наукової літератури, вивчення освітнього процесу в закладах вищої освіти, результатів констатувального етапу педагогічного

експерименту автором визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування здоров'язберігаючої компетентності студентів, а саме: оптимізація організаційної й інтерактивної освітньої діяльності студентів на заняттях з фізичного виховання; стимулювання самостійних форм освітньої фізкультурної діяльності; адаптація змісту дисципліни «Фізичне виховання» з урахуванням специфіки професійної діяльності студентів технічного профілю.

Основними принципами формування здоров'язберігаючої компетентності студентів автор визначає такі: науковості, самостійності, оздоровчої спрямованості, гуманістичної спрямованості, доступності, системності та послідовності, ціннісного ставлення до здоров'я, безперервності здоров'язбереження.

З метою цілісного уявлення процесу формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних ЗВО засобами фізичного виховання Василем Володимировичем розроблено модель формування такої компетентності.

Запропонована дисертантом модель формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних ЗВО засобами фізичного виховання включає такі основні компоненти: цільовий блок, що містить мету; до складу змістовного блоку входять методологічні підходи та принципи; операційно-діяльнісний блок містить педагогічні умови та форми освітньої діяльності; оцінно-результативний – компоненти, критерії, рівні сформованості.

Заслуговує на схвалення те, що в рамках освітнього процесу набуття здоров'язберігаючої компетентності виступає як педагогічна мета, що формулюється з урахуванням не тільки виховних і дидактичних цілей, а й вимог ринку праці до майбутнього фахівця технічного профілю й особистісних мотивів, які з'ясовуються викладачем і самим студентом на перших етапах експерименту.

У третьому розділі розкрито організацію експериментального дослідження, представлено результати експериментально-дослідної роботи.

Формувальний етап експерименту передбачав перевірку ефективності педагогічних умов, що забезпечують розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки.

Достовірність результатів підтверджується теоретичним обґрунтуванням проведеного дослідження, валідними методиками, поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних даних.

Особливої уваги заслуговує внесок автора в практичну реалізацію розробленого навчально-методичного забезпечення формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних закладів вищої освіти засобами фізичного виховання, зокрема методичних рекомендацій до вивчення дисципліни «Фізичне виховання» для студентів усіх спеціальностей «Основи здорового способу життя студентів».

Запропонований у дослідженні комплекс педагогічних умов, форм, методів і технологій аудиторної та позааудиторної навчально-виховної роботи може використовуватися з метою вдосконалення професійної підготовки студентів, підвищення методичної готовності викладачів до формування здоров'язберігаючої компетентності студентів.

У дисертації представлено необхідні складники **наукової новизни**, отримані в процесі дослідження результатів. До найістотніших, що *вперше* обґрунтовано ефективність реалізації педагогічних умов і моделі формування здоров'язберігаючої компетентності засобами фізичного виховання у студентів технічних ЗВО; *розроблено* модель і педагогічні умови формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічного профілю; *визначено* принципи, структуру та зміст упровадження низки методик, технологій, технік і прийомів формування здоров'язберігаючої компетентності в студентів ЗВО технічного профілю; встановлено кореляцію між специфікою навчання й виробничою діяльністю студентів технічного ЗВО та динамікою їхнього здоров'я, визначено комплекс дидактичних і виховних заходів щодо мінімізації деструктивних професійних факторів; *удосконалено* зміст, форми і методи викладання дисципліни (факультативу) «Фізичне виховання», шляхи формування особистої мотивації, набуття релевантних компетентностей, формування професійного «Я-образу»

майбутніх інженерів, проєктувальників, програмістів засобами фізичного виховання; *подальшого розвитку набули*: а) теорія особистісно-центрованого підходу; б) підходи до побудови практичних моделей здоров'язбереження; в) ідея адаптації змісту дисципліни «Фізичне виховання» до напряму підготовки суб'єктів освітнього процесу.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження Овчарука Василя Володимировича засвідчує, що її автору вдалося на високому науковому рівні досягти поставленої мети та успішно розв'язати поставлені завдання.

Отже, логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, які надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності. Робота має теоретичне і практичне значення, оскільки одержані в дисертації результати та представлені узагальнення можуть використовуватись у процесі формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних ЗВО.

Висновки в дисертації науково обґрунтовані, виважені і доказові.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, зазначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. На наш погляд, доцільно було б у вступі до дисертації та автореферату назвати чинники, які негативно впливають на формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних ЗВО.

2. У першому розділі здобувачу можливо було окремим підрозділом подати приклади зарубіжного досвіду формування здоров'язберігаючої компетентності студентів.

3. Варто було б у другому розділі детальніше розглянути спільну професійну діяльність викладачів різних кафедр у процесі формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних ЗВО.

4. У четвертому завданні автор планував підготувати науково-методичний супровід з урахуванням специфіки професійної діяльності, проте у четвертому висновку мова про виконання не йде.

5. Цікаво було б визначити особливості впровадження моделі формування здоров'язберігаючої компетентності студентів у процесі

професійної діяльності з урахуванням спортивної спеціалізації студентів.

6. Характеризуючи напрями подальших досліджень, автору доцільно було їх проаналізувати більш ретельно.

Водночас висловлені зауваження не мають принципового характеру і не можуть вплинути на загальну позитивну оцінку роботи та її результати.

Автореферат дисертації укладений відповідно до наявних вимог, грамотно і повністю відповідає змісту та структурі роботи, дає чітке уявлення про особливості проведеного дослідження та його результати. Зміст автореферату відповідає тексту дисертації.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження Овчарука Василя Володимировича на тему **«Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів засобами фізичного виховання»** є самостійним, завершеним науковим дослідженням актуальної науково-педагогічної проблеми, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013, № 567, а Василь Володимирович Овчарук заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 - теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичного виховання,
спорту та здоров'я людини
Маріупольського державного університету

А. В. Осіпцов

Особистий підпис А.В. Осіпцова
Гр. свідоцтво № 10.06.2014
Всесвітній секретар № 94
М.В. Майдан

